

מכותל הישיבה

עלון תורני חודשי מבית מדרשם של תלמידי ישיבת הכותל

עריכה: זיו ששון ארזי
להערות, הארות וקבלת העלון
rziv111@gmail.com

התשפ"ב
אד"ב-ניסן

גיליון
54

יציאת השבת
19:35

כניסת השבת
18:23

פרשת
תזריע

מזל טוב לרב יהושע
טשרנפסקי שליט"א
לרגל הולדת הבן

מזל טוב לרב רוני
קלופשטוק שליט"א
לרגל הולדת הנכד

עבודות וחירות

אפרים זקס | שיעור ה' • מאמר פתיחה

הפנימית למצב אליו נקלע. המרירות היא בעצמה אות על חירותו הפנימית שרוצה לצאת אל הפועל.

לפי כל מה שאמרנו, אכן, אנחנו עושים בליל הסדר מצוות המדגישות את החירות. המרור מלמד אותנו שגם כאשר אנחנו במצב של שיעבוד, כאשר נראה שאנחנו רחוקים ממהותנו הפנימית, המרירות שלנו מעידה על מעמדו הטבעי של הנפש, שהוא החירות.

ניתן לומר שזה מודגש עוד יותר בכך שאנחנו לוקחים את שני הסמלים הללו, המצה המסמלת את החירות ואת המרור המסמל את מרירות השיעבוד, וכורכים אותם יחד, זכר למקדש כהלל. הם נראים אמנם כשני דברים סותרים, אבל בסימן כורך מתברר שיסודם אחד ושניהם מסמלים את החירות, המצה את החירות בפועל והמרור את החירות הפנימית המחכה לפרוץ ולבוא לידי ביטוי.

שנזכור לקחת מהמרור ומהמרירות כח והכרה בנפשנו הגדולה, של כל אחד ואחד ושל העם כולו.

שבת שלום, חודש טוב וחג פסח כשר ומרומם!

לכאורה יש לשאול: מה המקום של אכילת מרור בליל הסדר? בלילה שכל עניינו הוא החירות, ראוי שנדגיש דווקא עניינים שמדגישים את הפן החירותי שבסיפור יציאת מצרים. אולי ניתן להסביר זאת בכך שכאשר מדגישים את העבדות יותר מעריכים את החירות. אלא שבדרך כלל אנחנו לא נוהגים כך, לשם השוואה, לא מצינו שעושים בסוכות זכר לקשיים שהיו במדבר או בפורים זכר לגזירה שנגזק עלינו, המצוות בחגים בדרך כלל מדגים דווקא את הישועה.

הרב קוק מסביר שהמרור מדגיש שהיה לנו מר בעבדותנו¹. כתוב בתורה: "וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיִהֶם בְּעֶבְדָּה קָשָׁה בְּחַמֵּר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל עֲבָדָה בְּשָׂדֵה אֶת כָּל עֲבָדְתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרְף" ². לא כל עם שמשמעבד לעם אחר ירגיש כל כך מר. הסיבה שעם ישראל חווים מרירות זו היא כי באמת טבע העם הזה הוא המעוף החופשי, ההוצאה לפועל של כל הכוחות הגדולים הטמונים בנו.

המרירות הזאת באה משני כיוונים, מצד הרוח ומצד החומר.

מצד הרוח, עם ישראל הוא עם בעל אוצר רוחני עצום. במצרים היינו משועבדים ומוגבלים גם בכוחנו הרוחני, עד כדי כך שנאמר עלינו "הללו עובדי עבודה זרה". בספרים הפנימיים כתוב שירדנו למ"ט שערי טומאה, והיינו קרובים למקום שממנו אין דרך לחזור ח"ו. מצד החומר, גם היכולת הגשמית של עמנו צריכה להיות כזאת שמאפשרת לו להוציא לפועל את כל כוחותיו הרוחניים מהעולם האידיאלי לעולם המעשה.

הרעיון הזה הוא מהפכני ויש בכוחו לתת עוז וכח לכל מי שחווה קושי, בשיבה, בין הזמנים, בצבא ובכל מקום.

כאשר אדם חווה נפילה, וקשה לו עם זה, הוא מרגיש רחוק ועצוב, הוא צריך לדעת שעצם ההרגשה הזאת מעידה על חוסר התאמתו

² שמות א, יד

¹ עולת ראה, הגדה של פסח, מצה ומרור

הצטרפות לזימון באכילת שאר מאכלים

ר' יהודה בורשטיין | כולל • פינת ההלכה

ואם אירע שנתן לאדם לשותות ולא רצה לאכול עמו כזית דגן וגם לא מצא אחר אז היה סומך על דברי התוס' והוה מזמן על השותה". מדברי ההגמ"י בשם המהר"ם יוצא שיש מצווה לחזור אחרי זימון אפילו לשלושה. ועוד הוסיף משמו שלכתחילה סובר כדעת הרי"ף ובדיעבד סומך על דעת התוס'.

הטור (או"ח סי' קצז) מביא את שתי השיטות בעניין מחלוקת הרי"ף ור"י:

"כתב הרב אלפס ז"ל דוקא לאצטרופי ל' אבל לג' אינו מצטרף עד שיאכל כזית דגן. ור"י פי' ה"ה נמי ב' דגן ואחד ירק אבל איפכא לא וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל". עוד משמע מתחילת דבריו שסובר שאפילו שתייה בעלמא מצטרף (וכדעת אביו הרא"ש): "מצטרפין להזכיר השם...או לא שחה עמהם אלא כוס אחד מצטרף עמהם". **הבית יוסף** (שם) על אף שבתחילת דבריו הביא את דעת הרי"ף וכתב ש'דכי נקטינן', בסוף דבריו הביא את דברי ההגהות מיימוניות שלכתחילה נזהר לדעת הרי"ף ואם אי אפשר סומך על דברי הרא"ש וכותב 'דבריו נכונים הם'.

להלכה:

השו"ע בסעיף ב' כותב שאפילו כל שתייה שהיא חוץ ממים מצטרפת, ובלבד שיהיה רביעית:

"מצטרפין להזכיר שם ואפילו לא טיבל עמהם אלא כזית או לא שחה עמהם אלא כוס אחד שיש בו רביעית מכל משקה חוץ מן המים, מצטרף עמהם".

אמנם המגן אברהם חולק על המחבר וסובר שאף במים מצטרפין: "מ"מ יכול לומר שאכלנו משלו דאפי' שתייה דמיא בכלל אכילה היא...".

השו"ע בסעיף ג' מביא בסתמא את דעת הרמב"ם ובמביא ב"א את שאר השיטות ובסוף דבריו מביא את שיטת המהר"ם שמובא בהגהות מיימוניות. וביאר המשנ"ב (סקכ"א):

"הוא מדברי המחבר להכריע בין השיטות דלכתחלה יש לזרוז שיאכל פת דוקא כדי לצאת ידי דעה ראשונה ואם אינו רוצה לא יתנו לו כלל כדי שלא להכניס עצמן לספק חיוב אך בדיעבד אם אירע שנתנו לו איזה דבר שאינו פת צריך לחוש לדעה שניה ולזמן עמו", אמנם דעת המשנ"ב עצמו נראה שנוקט להקל כדעת חלק מהאחרונים (סקכ"ב): "ועכשיו נוהגים שאם לא רצה לאכול פת נותנים לו לכתחלה לשותות או לאכול איזה דבר וכדעה האחרונה (הרא"ש) [אחרונים]". וכן דעת **ערון השולחן** (שם, ס"ה).

ומצינו בחיד"א (שו"ת יוסף אומץ סי' עא) שהביא שנים עשרה ראשונים ואחרונים שסוברים כדעת הרא"ש, וסיים שם **יעדיפא להו לקיים מצוות זמן ולא להמנע משום דעת הרי"ף** וסייעתו כיון דהאיכא רבנן בתראי דסברי הכי והעיד בסמ"ק דכך המנהג כמש"ל".

סוף דבר:

מאחר וזה מצווה גדולה להרבות ולהגדיל שמו יתברך לכן בשביל לצרף את השלישי:

לדעת השו"ע לכתחילה טוב שיביאו לו לחם או אפילו מזונות של פת הבאה בכיסנין, ובדיעבד לרוב הפוסקים מועיל אפילו כל אכילה שיש בה חשיבות (כזית) או שתייה שהיא לא מים, ולדעת המג"א

עניין המאמר נכתב לבירור דין הצטרפות לזימון בשלושה על ידי שאר מאכלים שאינם לחם, ולנסות לגרום לפחות ספקות בדין זה, ועל ידי כך להרבות ולהגדיל שמו יתברך כמו שכותב הכלבו (סי' כה):

"וענין הזימון הוא ריבוי שבת וגדולה אל הש"י שמזמנין ומתריין זה את זה ומתוועדים יחד להודות לו ולשכחו על שפע טובתו כדכתיב (תהלים לד, ד) ונרוממה שמו יחדו".

הגמרא בברכות (מח,א) אומרת:

"אמר רבי יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: תשעה אכלו דגן ואחד אכל ירק – מצטרפין".

ובהמשך הגמ"י שם:

"אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן. מיתיבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: עלה והסיב עמהם, אפילו לא טבל עמהם אלא כזית, ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת – מצטרף! – אצטרופי מצטרף, אבל להוציא את הרבים ידי חובתן – עד שיאכל כזית דגן... אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא הלכתא: אכל עלה ירק ושחה כוס של יין – מצטרף, להוציא – אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן".

מן הגמ' נמצאנו למדים שיש הבדל בין המזמן לבין המצטרף לזימון, המזמן צריך שיאכל כזית דגן, לעומת המצטרף שאפילו אכל תאנה אחת או שחה כוס של יין מצטרף לזימון. ברם כל הדין הזה הוא רק לזימון של עשרה, כפי שראינו מתחילת הגמרא, אך לעניין זימון בשלושה הגמרא לא דיברה.

הרי"ף (ברכות לה,ב) סובר שדין עשרה חמור מדין שלושה ולכן: "וקאמרי רבנן דוקא אצטרופי לבי עשרה אבל לבי תלתא אינו מצטרף עד שיאכל כזית דגן".

וכ"פ **הרמב"ם** (הל' ברכות ה,ח) שיש הבדל בין שלושה לעשרה: "במה דברים אמורים בעשרה, אבל בשלושה צריך שיאכלו כל אחד ואחד מהן כזית פת ואח"כ מזמנין".

בדברי הרמב"ם משמע שצריך דווקא כזית פת ולא סגי במזונות, ואילו מהרי"ף משמע שמספיק כזית דגן ואפי' שזה מזונות, וכן כתב הכלבו (שם) בדעתם.

ברם התוס' והרא"ש (פ"ו, סי' כא') סוברים שאין הבדל בין עשרה לשלושה, ומדברי הרא"ש אף משמע שיכול להצטרף אפילו אם רק שחה כוס ולא דווקא יין:

"אמר רב יהודה בר שילת משמיה דרב תשעה שאכלו דגן ואכל א' ירק מצטרפים ואפי' טבל עמהם כזית או שחה כוס אחד עמהם מצטרף... והוא הדין שנים דגן ואחד ירק אבל איפכא לא".

עד כה ראינו שכל מה שההלכה מחייבת בזימון זה דווקא אם כבר אכלו שלושה אנשים ביחד, אך האם יש עניין להדר אחר זימון – כלומר למצוא אדם שלישי שיוכל עמהם?

הבה נעיין בדבריו של ההגהות מיימוניות בשם מורו המהר"ם מרוטנבורג:

"וז"ל מורי שנים שאכלו מצוה הוא שיחזור אחר זימון ואי אתא עליהו גברא מצוה שיתנו לו לשותות או לאכול כדי שיצטרפו לזימון. שוב מצאתי כתוב משמו שהיה נזהר כשהיה אוכל הוא ואחר עמו שלא היה נותן לאדם הבא אליהם לשותות אם לא שהיה יכול להזקיף ליטול ידיו ולאכול עמהם כזית...לאפוקי נפשיה מפלוגתא

אף מים. והמשנ"ב ושאר האחרונים כתבו שהמנהג אף לכתח' אפשר לתת לו שאר משקים אם אינו רוצה לאכול פת.

מסקנת המאמר: אם שניים אכלו לחם ובא שלישי ואפילו רק שתה (כל שתייה חוץ ממים) עימם בשולחן, ובא לקום וללכת, לרוב הדעות וכן לשו"ע ולמשנ"ב, מצווה לזמן עימו, ואם לא אכל כלום עדיף

כוחם של עדים

אברהם אלקבץ | כולל דיינות • סוגיות בחושן משפט

עדים ויתכן שהם בכוונה עושים זאת ושקרנים הם, ולכן אלא מאמינים ר' יהודה.

וא"כ רוצה הגמ' לומר שמחלוקת האמוראים תלויה במחלוקת התנאים, דר"ל שסובר שהיכא שיש עדות כמה פעמים ונמצאה בה ריעותא, הוחזקה עדות זו ליפסל ולא נאמינה יותר, וכך סובר ר' יהודה שעדות של מזימים אלו יש בה ריעותא שכ"כ הרבה מזימים, ולכן לא נאמינה יותר. וכן ר' יוחנן כרבנן, שלא חוששים לריעותא זו, ובודקים את העדות בפנ"ע ללא יחס ל'חזקות' ושאר עדויות מוקדמות, ולכן לא היו ריעותא.

אך הגמ' משיבה על כך, דאין הכרח בזה: "אמר לך ריש לקיש: אנא דאמרי לך אפי' לרבנן, עד כאן לא קא אמרי רבנן התם - דליכא דקא מהדר, אבל הכא איכא הא דקא מהדרא. ורבי יוחנן אמר לך: אנא דאמרי אפי' לרבי יהודה, עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם - דאמרינן: אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי? אבל הכא - הני ידעי בשהדווא והני לא ידעי בשהדווא".

וביאור הדבר: ר' יוחנן (דקיי"ל כוותיה) אומר שיכול לומר את שיטתו אפי' כר' יהודה, ודווקא בסוגיא שם שהייתה ריעותא בגוף העדות פוסלם ר' יהודה, דאיך ייתכן שהעדים המזימים הללו היו בסמיכות לכל העדים הללו שהוזמו, זה דבר נדיר ודחוק מאוד, ולכן זה מחשיד ור' יהודה פוסלם דהוו כת איסטטית, אך אצלינו שאין ריעותא בגוף העדות שהרי עדים אלו חדשים וכשרין והם ראו את העדות כדת וכדין, ואין הם שייכים כלל לעדים שהיו לפניהם שלא ראו כלום ושיקרו.

מכאן אנו למדים שכל עוד שאין ריעותא בגוף העדות אין זה מחשיד ופוסל את העדות.

אך לכאור' יש להעיר על דין זה, שמצינו בסי' ט"ו 'דין מרומה' וכך כותב שם השו"ע (ס"ג): "הדיין שבא לפניו דין שיודע שהוא מרומה, לא יאמר: אחתכנו ויהיה הקולר תלוי בצואר העדים. כיצד יעשה, ידרוש בו ויחקור הרבה בדרישה וחקירה של דיני נפשות. אם נראה לו לפי דעתו שיש בו רמאות, או שאין דעתו סומכת על דברי העדים אף על פי שאינו יכול לפסלן, או שדעתו נוטה שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה והשיא את העדים אף על פי שהם כשרים ולפי תומם העידו, וזה הטעם, או שנראה לו מכלל הדברים שיש שם דברים אחרים מסותרים ואינם רוצים לגלותם, כל אלו הדברים וכיוצא בהם אסור לו לחתוך אותו הדין, אלא יסלק עצמו מדין זה וידונו מי שלבו שלם בדבר, והרי הדברים מסורים ללב. וכשהיה רואה הרא"ש באומדנא דמוכח שהדין מרומה, היה כותב ונותן ביד הנתבע שאין לשום דיין להשתדל בדין זה". וא"כ לכאורה מדוע המקרה שלפנינו אינו בכלל דין מרומה? הא מכיוון שהביא התובע כמה וכמה עדים ונגלו כשקרנים האין זה מיחזי כ'דין מרומה'?

מה הדין באדם שתבע מחבירו סכום כסף גדול, והביא לכך זוג עדים, ולאחר בדיקת בית הדין התגלה שהעדים האלו שקרנים ואינם דוברי אמת, ולאחר מכן הביא התובע זוג נוסף של עדים ושוב נמצאו שקרנים וכך קרה הדבר עשר פעמים, אמנם לבסוף הביא התובע זוג עדים נוספים ובדקום ב"ד ולא נמצא שום דופי כלל בעדותם אלא נמצאו דוברי אמת, האם ניתן להוציא ממון על פיהם או לא?
בשאלה זו נחלקו האמוראים במסכת מכות (ה:) וז"ל הגמ': "ההיא איתתא דאתאי סהדי ואישתקור, אייתי סהדי ואישתקור, אזלה אייתי סהדי אחריני דלא אישתקור, אמר ריש לקיש: הוחזקה זו. א"ל ר' אלעזר: אם היא הוחזקה, כל ישראל מי הוחזקו? זימנין הוו יתבי קמיה דרבי יוחנן, אתא כי האי מעשה לקמייהו, אמר ריש לקיש: הוחזקה זו. א"ל רבי יוחנן: אם הוחזקה זו, כל ישראל מי הוחזקו?!"

א"כ אנו רואים שממש במקרה זה עוסקת הגמ': **דעת ר"ל** שאשה זו הוחזקה להביא עדי שקר, ולכן לא נאמין לה יותר בעדויות אחרות שתביא בעתיד, כלומר כשם שיש לנו בכל התורה כולה דיני חזקות ובג' פעמים (ויש הסוברים בב', כידוע מחלוקת תנאים ביבמות סב) הוי חזקה, וא"כ אף כאן ישנה חזקה שאשה זו חשודה להביא 'עדי שקר' ולכן יותר לא נקבל עדויות שהיא מביאה, שחוששים אנו שעדים שהיא תביא מכאן והלאה שקרנים הם אף שעל פי שבבדיקתנו לא מצאנו שקר בדבריהם. **אך דעת ר' יוחנן**, שאף שהיא הוחזקה מ"מ 'כל ישראל לא הוחזקו' וא"כ העדים החדשים עומדים הם בפני עצמם ואין להם קשר לעדים הקודמים, וכיצד נפסול אותם, דאין קשר בין העדים לאשה, ולא שייך להשליך בחזקה מאדם על חבירו. ומכיוון שס"ס האשה תובעת תביעת אמת ויש לה עדי אמת, ואף שנסתה להביא עדי שקר, וודאי שאין להשדה כטוענת שקר, דמהיכא תיתי לפסול את טענתה ולהחשיבה כטוענת שקר, דהא לכך לא הוחזקה, דאף שהביאה עדי שקר' ס"ס אין זה סותר את זה שטענתה ותביעתה אמת, ואין להשליך ממעשה 'נסיון הבאת עדי שקר' ל'טענתה ותביעתה' (הריטב"א).

ובהמשך הגמ' הקשו: "לימא, ריש לקיש דאמר כרבי יהודה, ורבי יוחנן דאמר כרבנן?"

וכך כתוב במשנה (שם ה.): "באו אחרים והזימום, באו אחרים והזימום, אפי' מאה - כולם יהרגו; רבי יהודה אומר: איסטטית היא זו, ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד. וביאר שם רש"י: אפילו - אם הן מאה כתות זו אחר זו וכת אחת הזימתן כולן יהרגו. איסטטית היא זו - הכת הזאת כת של עדות סרה וסטיא היא כך נטלו עצה ביניהם להזים את כל הבא להעיד עליו".

המשנה שם עוסקת במקרה שבאו עדים מזימים והזימו עדות אחר עדות, לדעת רבנן כיוון שכדין הזימו יהרגו הזוממים, ואף שהדבר נראה חשוד שאותם עדים מזימים כמות כה גדולה של עדים. אך ר' יהודה סובר דרק כת ראשונה בלבד תהרג (ועי"ש שהקשו מדוע אפי' כת זו תהרג) דהדבר מחשיד, הכיצד עדים אלו מזימים כ"כ הרבה

להלכה, פסקו הראשונים כר' יוחנן - 'דאם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו?!', ע"פ הכלל הידוע 'ר"ל ור"י הלכה כר"י'. וכך פסק השו"ע (סי' לא ס"ק ד'): מי שהביא עדים והוכחשו מתוך עדותו, ואחר כך הביא עדים אחרים על אותה תביעה, והוכחשו, וכן עד מאה כתות, ואחר כך הביא עדים אחרים ונמצאת עדותו מכוונת, דנים על פיהם. עכ"ל. וכפי שהערנו, שהיכא שנראה לדיין שאף העדים האחרונים, או שכל התביעה כולה נראית להם כדין מרומה, ודאי שיש להם להסתלק מדין זה, וכפי שנפסק בשו"ע בסי' ט"ו.

אך מוכרחים אנו לומר כפי שכבר הזכרנו,³ שהדברים שונים הם, **דין מרומה הוא ביחס לכל התמונה הכוללת של המקרה**: מצד טענות התובע או מצד גוף העדים שיש בגוף עדותם ריעותא הגורמת לדיין לחשוש ששקרנים הם אף שאינו מצליח להביא ראיות לדבריו, **אך היכא שבגוף העדות אין בעיני הדיין שום ריעותא, וכל הריעותא היא מצד שלפניהם היו 'הרבה כתות שקר' אין זה נחשב 'דין מרומה' מכיוון שאין כאן ריעותא בגוף העדות, ולכן אין להמנע מלפסוק דין זה, אלא א"כ הוא מרומה מסיבות אחרות שזה כבר תפקידם של ב"ד לברר, שבאמת במקרה זה יתכן מאוד שימצאו סימוכין לכך.**

ספירת העומר – ימי שמחה או אבלות

ר' לביא פלס | כולל • צו השעה

כעת מובן גם מדוע חג השבועות מעוגן בהתקדמות ובספירה שלנו ולא בא כתאריך מפורש בלוח השנה: הרי בספירת העומר אנו מושכים קו שהולך ועולה, מפסח לחג השבועות. ואף חוששים אנו לדעת בה"ג שהספירה היא מצווה אחת ארוכה כאמור, שהרי עומק המצווה הוא כזה. וזהו זמן שמזמן אותנו להזדמנות של חיבור גדול אחד לשני, כל עם ישראל, באחדות גדולה. שהרי כל אחד ואחד מישראל מצווה לספור, וכל פרט ופרט חשוב. ובסוף, מגיעים לחג יחד את חג מתן תורתנו הקדושה והטהורה. **נמצא שאלו ימי הכנה ומתח, מתוך השמחה והציפייה, באחדות גדולה.** אז מדוע נוהגים בימים אלו מקצת מנהגי אבלות?

לומדי הדף היומי, קבלו – כתוב בגמ' ביבמות סב: "אמרו: שנים עשר אלף זוגים של תלמידים היו לו לרבי עקיבא... וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה... תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת... וכולם מתו במיתה רעה". "והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום וישנאה להם, (ואלו התלמידים החדשים): רבי מאיר ורבי יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה". ובמדרש (ב"ר סא, ג) שאמר רבי עקיבא לתלמידיו החדשים: "בניי, הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם".

בכל זמן יש כוח שאם מזהים אותו ניתן להגיע למעלות גדולות, ואם מפסידים אותו מגיעים להפסד גדול. על כן בימים הקדושים הללו של ספירת העומר שהם ימים המסוגלים להביא לאחדות ישראל משתדלים אנו לתקן בהם את היחסים שבין אדם לחבירו ובמיוחד בין לומדי התורה. והנה, בדורות האחרונים זכינו מאת ה' לישועות גדולות בימים אלו, הלא הם מועדי אייר הממששים ובאים.

ויהי רצון שלא נחריש בייחוד בעת הזאת, ונפתח את ליבנו! ו"רווח והצלה יעמוד ליהודים".

- "עומר!" ענה החייל הטירון כמענה לשאלת מפקדו מדוע איננו מתגלח.

- "וואלה מעניין, זה כמו לפני תשעה באב שיש פטור זקן למי ששומר", אמר המפקד....

האם צדקו דברי המפקד ואכן אלו באמת זמנים דומים?

הדברים אמנם פשוטים. אך אפילו כולנו חכמים, נבונים, ועם כרטיס מגנטי של בייניש, מצווה עלינו ללמוד דברים פשוטים! ומי יודע, אולי יתחדש לנו משהו...

מיוחדת היא הספירה, שמצווה על כל אחד מישראל לומר את הספירה בעצמו, כיוון שנאמר: "וּסְפַרְתֶּם לְכֶם!" עד כדי כך, שלדעת כמה פוסקים אף שבכל המצוות שבדיבור יש לנו כלל – 'שומע כעונה', כאן בספירת העומר צריך כל אדם לספור בעצמו בפיו ('לבוש', 'חוק יעקב'). ואכן לכתחילה כדי לצאת ידי כל הדעות, צריך כל אחד לספור בעצמו (עי' מ"ב תפט, ה, ובאו"ה 'ומצוה'). אף שאת הברכה שלפני הספירה אפשר לשמוע מחברו.

ומחלוקת מיוחדת מצאנו בראשונים: לדעת רוב הפוסקים, הספירה בכל יום היא מצווה בפני עצמה, ולכן השוכח לספור יום אחד – למחרת מצווה עליו להמשיך לספור בברכה (תוס', רא"ש, ריטב"א ועוד). ולמעשה הלכה כמותם, אבל יספור בלא ברכה אם הפסיד יום אחד מדין 'ספק ברכה לבטלה', כי חוששים לדעת בה"ג, שספירת העומר היא מצווה אחת ארוכה, כנאמר (ויקרא כג, טו): "שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תִּמְיַנָּה" (שו"ע תפט, ח). וכדי שלא להפסיד את הברכה, יתכוון לצאת ידי הברכה בשמיעת החזן.

זו ספירה מיוחדת. חשבתם על זה פעם? מה יכול לעזור לנו להבין את כל ההלכות המיוחדות כאן? אשמח לשזור את הדברים יחד, עד שניווכח שגם העקרונות ההלכתיים הם כפתור ופרח.

יסוד הימים אליהם אנחנו נכנסים, הוא בראשית התהוותנו לעם. נתבאר במדרש, כי כאשר בישר משה לישראל, שאחר צאתם ממצרים יעבדו את ה' על הר סיני ויקבלו את התורה, שאלוהו: אימתי תהיה עבודה זו? אמר להם: לסוף 50 יום. ומרוב חיבה היו מונים כל יום ואומרים: הרי עבר יום ראשון, הרי עבר יום שני, וכך בכל הימים, שמתוך חיבתם וציפייתם לתורה היה נראה בעיניהם כזמן ארוך (שבולי הלקט רל"ו). א"כ אלו ימי שמחה וציפייה.

⁴ תודה לפניני-הלכה 'זמנים' על המקורות הרבים.

³ ע' בספר 'משפט הצבי' של הרב צבי ס'גרון, על אתר.